

Ortaöğretim ve Üniversitedeki Öğrencilerle Adlar Üzerine Bir Anket

Dursun Zengin

ÖZET

Bu makalede 2000 yılında Ankara'da ortaöğretim ve üniversitedeki öğrencilerle önadlar konusuna ilişkin yapılan anketin sonuçları yer almaktadır. Önce Ankara'daki Yıldırım Beyazıt Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ile Eseneveler Lisesi'nde 14-18 yaş arası 135 öğrenciyle, sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencileri ile mecburi seçmeli ders olarak verilen Türkçe dersini alan 100 öğrenciyle önadlar konusunda yapılan ankette, önadlara ilişkin çeşitli sorular yöneltildi ve bunların karşılaştırmalı bir biçimde değerlendirilmesi yapılarak kimi ilginç sonuçlar elde edildi.

Kurze Zusammenfassung

Dieser Artikel beinhaltet einen Fragebogen, der im Jahre 2000 mit Schüler(Inne)n und Student(Inn)en über die Vornamen durchgeführt wurde. Zuerst wird der Fragebogen mit den Schülern und Schülerinnen an drei Gymnasien in Ankara, von denen zwei berufsbildend sind, und dann mit den Studenten und Studentinnen an der Fakultät für Sprache, Geschichte und Geographie der Universität Ankara durchgeführt. Dabei wird das Thema in Einzelheiten erörtert und bewertet. Zum Schluss werden die im Fragebogen gestellten Fragen in beiden Gruppen verglichen und daraus interessante Folgerungen gezogen.

Ortaöğretimdeki Öğrencilerle Adlar Üzerine Bir Anket

Adlar ve ad verme adbilimin(Alm. Onomastik) çalışma alanına girer. Adbilimi, kişi, yer, topluluk adları gibi her türden adın araştırılmasını, oluşumunu, zaman içindeki gelişimini ve değişimini vs. konu edinen bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı kendi içinde birtakım gruplara ayrılır. Bu gruplardan birini de ad verme (Alm. Namengebung) oluşturur. Özel olarak

* Doç. Dr., A.Ö. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

¹ Bkz. Ulrich, Winfried(1972): Wörterbuch linguistische Grundbegriffe, Kiel, s. 77; Seibicke, Wilfried (1982) : *Die Personennamen im Deutschen*, Berlin, s. 10.

² Bu konuya ilişkin bkz. Conrad, Rudi (Hrsg.)(1981) : *Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher Termini*, Leipzig, s. 175; Seibicke, Wilfried, a.g.e., s. 10.

kişi adlarıyla uğraşan bilim dalına kişiadlarıbilimi (Alm. Anthroponomastik) denir. Adlar ve ad verme dilbilim, edebiyat, sosyoloji, psikoloji gibi başka alanları da yakından ilgilendirmektedir.

Türkçede adların ve ad verme geleneğinin çok zengin ve çeşitli olmasına ve üzerinde durulmaya değer olmasına karşın, ne yazık ki bu alana gereken ilgi tam olarak gösterilmemiş ve adlarla ilgili yapılan araştırmalar pek önemsenmemiştir. Dolayısıyla bu çalışma öncelikle dikkatleri bu alana çekip küçük bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

İki ana bölümden oluşan bu çalışma, önce ortaöğretimdeki öğrenciler, sonra da üniversite öğrencileriyle adlara(önad) ilişkin yapılan anketi içermektedir. Her bölümde, anketlerle elde edilen veriler tek tek ele alınarak her bölümün sonunda genel bir değerlendirilme yapılmış ve çalışmanın sonunda her iki bölümde belirlenen önemli noktalar dedaylı ve karşılaştırmalı bir biçimde ortaya konmuştur.

Ankara'daki Yıldırım Beyazıt Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ile Eseneveler Lisesi'nde 14-18 yaş arası 135 öğrenciyle yaptığım ankette adlar konusunda çeşitli sorular yöneltildi ve aşağıda değindiğim bulgular elde edildi.

Büyük çoğunluğu gecekondü semtlerinden gelen öğrenciler, ekonomik açıdan gelir seviyeleri düşük ailelerden gelmektedir. Farklı yörelerden Ankara'ya gelen bu ailelerin, öğrenim durumlarının düşüklüğü de hemen göze çarpmaktadır. Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumlarıyla ilgili sorduğum soruda şu veriler elde edildi:

<u>Babanın öğrenim durumu</u>	<u>Annenin öğrenim durumu</u>
Okuma yazma bilmiyor	% 3 Okuma yazma bilmiyor: % 14
İlkokul mezunu	% 50 İlkokul mezunu : % 74
Ortaokul mezunu	% 21 Ortaokul mezunu : % 5
Lise mezunu	% 16 Lise mezunu : % 7
Üniversite mezunu	% 10 Üniversite mezunu : % Yok

³ Bkz. Seibicke, Wilfried, a.g.e., s. 10.

⁴ Bu alanda yapılan çalışmalara örnek olarak şunlar verilebilir: İnan, Abdülkadir (1957/58) : İslamdan Sonra Türkçe Adlar, *Türk Dili*, Cilt: 3, s. 490-494; Ülkütaşır, M. Şakir(1963): Türklerde Adverme ile ilgili Adet ve İnanmalar, *Türk Kültürü*, Sayı: 10, s. 7-12; Başgöz, İlhan (1976) : İnsan Adları ve Toplum, *Türk Dili*, No: 294, s. 164-170; Noyan, Bedri (1983): Advermede Gelenekler, *Türk Kültürü*, Sayı:246, s.638-653; Râsony, Lâslo (1964) : Türk Özel Adlarının Kaynakları, *Türkoloji*, Cilt: 1, Sayı:1, s. 71-101; Aksan, Doğan (1982): *Her Yönüyle Dil*, Cilt : 3, Ankara; Zengin, Dursun (1994) : *Deutsche und Türkische Vornamen. Ein Beitrag zur kontrastiven Vornamenforschung*, DTCF, Ankara. (Doktora Tezi); Erol, Aydil (1992) : *Şarkılarla Şiirlerle Türkülerle ve Tarihi Örneklerle Adlarımız*, Ankara.

Babaların öğrenim durumunun annelerinkine oranla yüksek olduğu kolaylıkla gözlemlenebilmektedir. Annelerde ilkokul mezunu oranının yüksekliği oldukça dikkat çekicidir. Babalarda ikinci sırada ortaokul, üçüncü sırada lise ve dördüncü sırada da üniversite mezunu olanlar gelmektedir. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı oldukça düşük. Annelerde çoğunluğu ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Ortaokul ve lise mezunları oldukça az ve üniversite mezunu ise bulunmamaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise babalara göre oldukça yüksektir.

"Adınızı (önadınızı) beğeniyor musunuz?" sorusunu 135 öğrenciden 124'ü (% 92) evet, 11 (% 8) öğrenci hayır ile yanıtladı. Adını beğenmeyen 11 öğrenciden yedisi erkek ve dördü kız. Bu sayıya adına alıştığını belirten 30 öğrenci de katılırsa adını beğenmeyenlerin oranı % 30'a ulaşmaktadır.

"Adınızı beğeniyor musunuz?" sorusuna birtakım seçenekler verilerek nelerin daha çok tercih edildiği belirlenmek istendi. "Evet adımı beğeniyorum" grubundaki seçenekler ve onların tercih edilmesinin nedenleri şu şekilde belirlendi:

Anlamı iyi olduğu için	: 57 (% 42)
Güzel olduğu için (kulağa hoş geldiği için):	53 (% 39)
Ona alıştığım için	: 30 (% 22)
Çok nadir olduğu için	: 26 (% 19)
Bana uyduğu için	: 21 (% 16)
Kısa olduğu için	: 12 (% 9)
Moda olduğu için	: 3 (% 2)
Diğerleri	: 7 (% 5) ⁵

Kolayca görüldüğü gibi, anlamı iyi olduğu için beğenenler birinci, güzel olduğu için adını beğenenler ikinci, ona alıştığını belirtenler üçüncü, çok nadir olduğu için beğenenler dördüncü, kendisine uyduğunu belirtenler beşinci, kısa olduğunu belirtenler altıncı, moda olduğunu söyleyenler ise yedinci sırada yer almaktadır. Bunların dışında adayların belirttikleri bir takım beğenme nedenleri de yer almaktadır. Örneğin: *Sevdiğim için, babam koyduğu için, beğenildiği için, dini olduğu için, çevrem de sevdiği için, annemin adı olduğu için, ya da herkes kendi adını sevmeli* gibi nedenler. Adaylardan bazıları sadece bir seçeneği işaretlerken bir kısmı da birden fazla seçeneği işaretledi. Türkçe adların çoğunluğu dilde kullanılan sözcüklerden seçilip verildiğinden, adların büyük çoğunluğu-yabancı dillerden alınan adlar hariç-anlam açısından anlaşılmalıdır. Bu nedenle de adaylar için adın anlamı öncelikli bir yere sahip olmaktadır.

⁵ Burada adaylar birden fazla seçeneği işaretlemiştir.

Adın güzel olması ve kulağa hoş gelmesi de adaylar için en önemli nedenlerden birini oluşturmaktadır. Günümüzde yaşanan şehirleşme, teknik ve ekonomik alanda görülen gelişmeler, medyanın etkisi ve toplumdaki sosyo-kültürel değişimler kuşkusuz ad vermeye de yansımaktadır. Bu nedenle adların kulağa hoş gelmesi, güzel olması ve insanlar üzerinde güzel bir etki bırakması en önemli tercihlerin başında gelmektedir. Güzel adlar sadece başkaları üzerinde değil, adı taşıyan kişi üzerinde de büyük bir etki yaratmaktadır. Amerika'da yapılan araştırmalarda adların kişiyi psikolojik olarak etkilediği, güzel adların kişiyi iyi ve güzel şeyler yapmaya, güzel ve hoş olmayan adların ise kişiyi kötü şeyler yapmaya yönelttiği tespit edilmiştir.

Ayrıca görüldüğü üzere, adların moda olması ya da kısa olması adaylar için pek fazla önem taşımamaktadır. Ad verilirken, adın ilerde çocuğun bedensel ve karakter yapısına uyup uymayacağı göz önüne alınmalıdır. Örneğin gelecekte bedensel olarak belki çok zayıf olabilecek bir çocuğa *Aslan*, ilerde belki çok cimri olacak birine *Mert* adının verilmesi-kuşkusuz bunları çocuk daha bebekken görmek olanaksızdır-gelecekte hem çocuğu ve hem de çevresini rahatsız edecektir, ya da *Zühtü*, *Şaban* ve *Yosma* gibi anlam kötüleşmesine(Alm. Bedeutungsverschlechterung) uğrayan adların verilmesi, o kişiyi ilerde ruhsal yönden etkileyecek ve kendisini güç durumda bırakacaktır. Ayrıca insan bazen kendi adını beğenmese bile zamanla ona alışmakta ve beğenmeye başlamaktadır. Adına zamanla alıştığını ifade edenler de oldukça göze çarpmaktadır.

Kendi adlarını yukarıdaki seçeneklere göre değerlendiren adayların seçeneklere göre dağılımı şöyle:

Kısa olduğu için adını beğenenler: *Adem*{2}, *Atilla*(2), *Fevzi*(2), *Hasan*(2), *Oğuz Erkan*, *Oktay*(2)(Erkek); *Aysel*(2), *Ayşe*, *Berna*(2), *Ebru*(2), *Rana*(2), *Satı*, *Selma* (Kadın).

Moda olduğu için beğenenler: *Cem*, *Fevzi*(E);*Banu*(K).

Güzel olduğu için beğenenler: *Abdulkadir*, *Atilla*, *Aydın*, *Cem*, *Engin*, *Erdal*, *Ersin*, *Fatih*, *Fevzi*, *Gökhan*, *Hakan*, *Hasan*, *Kaan Bahadır*, *İlhan*, *Kürşad*, *Mahmut*, *Mehmet*{2}, *Metin*(2), *Murat*, *Musa*, *Oktay*, *Ömür Serkan*, *Ramazan*, *Sinan*, *Uğur*(E); *Ayşe*(2), *Aynur*, *Bahar*, *Banu*, *Canan*, *Elvan*, *Ebru*, *Elif*, *Feride*, *Gülistan*, *Güzin*, *Handan*(2), *Hülya*(2), *Hilal*, *Melek*, *Mukaddes*, *Nazlı*, *Nuray*, *Nimet*, *Nilgün*, *Özgün*, *Özlem*, *Rana*, *Zehra*(K).

⁶ Bu konuya ilişkin bkz. Seibicke, a.g.e., s. 83-88.

Adını çok nadir bulanlar: *Aytaç, Atilla, İlhan, İlkhan, Kaan Bahadır, İlhan, Kürşad, Mahmut, Oktay, Sadullah, Selamı, Sefer, Sinan(E); Banu, Berrin, Birsen, Ebru, Emel, Gülistan, Halime, Hilal, Işıl, Mukaddes, Olcay, Şehri, Şule(K).*

Adın anlamını iyi bulanlar: *Adem, Abdülkadir, Atilla, Ayhan, Aydın, Beytullah, Bayram, Fatih, Ferhat, Ferit, Fevzi, Hakan(2), Hasan, Haydar, İbrahim, İlkhan, Kaan Bahadır İlhan, Mahmut, Mehmet(2), Mesut, Mevlüt, Murat, Oğuz, Erkan, Ramazan, Serdar(E); Arzu, Aynur(3), Ayşe, Bahar, Canan, Deniz, Elif(2), Emel, Fatma, Firdevs(2), Gülistan, Güzin, Hamide, Handan, Hilal, Hülya, Işıl, Işık, Mukaddes, Olcay, Özlem, Serap, Sevgi(3), Ümmügülsüm.*

Adın kendilerine uyduğunu söyleyenler: *Atilla, Ayhan, Bülent, Cem, Fevzi, Gökhan, Gürhan, Hakan, Murat, Musa, Oktay, Suat, Zeki(E); Ebru, Elif, Funda, Handan, Hülya, Işıl(K).*

Adına alıştığını belirtenler: *Atilla, Adem(2), Ayhan, Bülent(2), Erkan, Fevzi, Hakan, Hasan, Kadir, Mahmut, Murat, Necati, Oktay, Ömür Serkan, Serdar, Selim, Sinan(E); Ayşe, Aynur, Fatma, Gülsüm, Halime, Handan, Hatice(2), Hülya, Mualla, Şenay(K).*

Bütün bunların dışında belirtilen nedenler ise şunlardır: *Sevdiğim için (Serpil), babam koyduğu için (Esin,Selma), beğenildiği için (Bahar), herkes kendi ismini sevmeli (Ramazan), dini özelliği olduğu için (Hasan), çevrem sevdiği için (Atilla), annemin adı olduğu için (Halime).*

Görüldüğü üzere adaylar kendi istekleri doğrultusunda ve öznel bir biçimde değerlendirme yaparak adlarının bir ya da birden fazla seçeneğe ait olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle bir ad bir ya da birden fazla seçenekte yer alabilmektedir. Herhangi biri için *moda* ya da *kısa* olan bir ad, bir diğeri için *moda* ya da *kısa* olmayabilir. Adların seçeneklere göre gruplandırılması adayların kendi istekleri doğrultusunda öznel bir biçimde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla bu kriterlerde devamlı belli bir öznellik söz konusudur. Kişilerin öğrenim düzeyi, sosyal sınıfı, içinde yaşadığı toplumun sosyo-kültürel yapısı vs. bu konuda önemli rol oynar.

"Adınızı beğeniyor musunuz?" sorusuna ayrıca "hayır adıma beğenmiyorum" grubu altında da birtakım seçenekler verildi:

Sıkça rastlandığı için	: 2	(Bayram, Şakir)
Eski moda olduğu için	: 3	(Bayram, Hatice, Şeker)
Bana uymadığı için	: 2	(Mürsel, Suna)

Güzel olmadığı için

Anlamı iyi olmadığı için 4 (Ersin, İlhan, Kezban, Suna)

Uzun olduğu için 1 (Bayram)

Ve diğerleri (Mürsel, Dinçer Oğuz, Mustafa)

Seçenekler dışında ileri sürülen beğenmeme nedenleri şunlardır: *Çabuk unutulduğu için* (Mürsel), *Kuran-ı Kerim'de bulunmadığı için* (Dinçer, Oğuz), *annem istemediği için* (Mustafa).

Adını beğenmeyen öğrencilerin anne ve babaları genellikle ilköğretim mezunu ya da okuma yazma bilmeyenlerden oluşmaktadır. Bu gibi ailelerde gelenek ve göreneklere bağlılık daha çoktur. Beğenilmeyen adlara da bakıldığında eski, alışılmış ve sıkça verildiği bilinen adlar olduğu kolayca tespit edilebilir.

Adını beğenmeyenler arasında (% 8), "Bu adı size neden verdiler?, Adınızın ne olmasını isterdiniz? ve Neden?" gibi sorulara aşağıdaki cevaplar verildi:

Adı		<u>Bu adı neden verdiler?</u>	<u>Adınızın ne olmasını isterdiniz?</u>	<u>Neden?</u>
Mürsel	(E)	Gerek olduğu için	<i>Ümit</i>	Kulağa hoş geliyor ve anlamlı
Şakir	(E)	Dedemin adı olduğu için	<i>Ayhan</i>	Kulağa hoş geldiği için
Ersin	(E)	En son kişi olduğum için	<i>Kaan Bahadır</i>	Seviyorum
Mustafa	(E)	Bilmiyorum	<i>Bedirhan, Suphi</i>	Bu adları çok seviyorum
Bayram	(E)	Kurban Bayramında	<i>Tugay. Bülent, Savaş</i>	Daha nadir olduğu için doğduğum için
Dinçer	(E)	Bilmiyorum	<i>Muhammed, Mustafa</i>	Peygamber efendimizin adı olduğu için
ilhan	(E)	Yok	<i>Murat, Cihan</i>	Arkadaşımın adı olduğu için
Şeker	(K)	Babaannemin adı olduğu için	<i>Fatoş</i>	Beğeniyorum
Suna	(K)	Bir akrabanın adı	<i>Dicle, Mehtap</i>	Sevdiğim için
Hatice	(K)	Büyükanne vermiş	<i>Elif</i>	Çok hoşuma gittiği için
Kezban	(K)	Dedemin halasının adı	<i>Nilüfer, Yasemin</i>	Çiçek isimlerini çok severim

Adını beğenmeyen 11(% 8) adaydan 7'si erkek, 4'ü de kızdır. Dolayısıyla adını beğenmeyenler arasında erkeklerin oranı daha fazladır. Beğenilmeyen adalar arasında akraba ve tanıdık adları oldukça dikkat çekmektedir. Anne ve babanın verdikleri bu gibi adlar, ne yazık ki sonradan

çocukların hoşuna gitmemektedir. Diğer bir neden de ad verme gelenek ve görenekleridir. Örneğin Kurban Bayramında doğan çocuğa doğal olarak Bayram adı verilir, fakat çocuk bunu beğenmemektedir. Çocuklar daha çok kulağa hoş gelen, güzel ve sevdikleri adları, ya da kendi dünya görüşleri doğrultusunda özel isteklerini dile getiren adları tercih etmektedir.

Annesi ya da babası lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerin adları şöyle: *Özgün, Ömür Serkan, Gökhan, Hakan, Erdal, Kaan Bahadır, Hakan, Suat, Murat, Erkan, Sinan, Atilla, Serdar, Kürşad, Aydın, Deniz, Mahmut, Mustafa(E); Elvan, Firdevs, Hatice, Berrin, Funda, Elif, Feride, Işıl, Şule, Elif, Suna, Şehri, Işıl, Kezban, Emel, Özlem, Banu(K.)*. Bu adlar arasında bilinen eski adların yanında yeni adlar da görülmektedir.

Anne ve babası en fazla ortaokul mezunu olan öğrencilerin adları ise şöyledir: *Mürsel, İbrahim, Adem, Şakir, Gürhan, Uğur, Oğuz Erkan, Necati, Bülent, Hakan, Selim, Zeki, Haydar, Metin, Selami, Metin, Sefer, Bülent, Oktay, Ramazan, Aydın, Ferit, Ferhat, Kadir, Ersin, Murat, Beytullah, Hasan, Ayhan, Adem, Cem, Mehmet, Bayram, Mesut, İlhan, Abdülkadir, Bülent, Mahmut, Dinçer, Fevzi, Mehmet, Sadullah, İlhan, Ersin, Musa, Kazım, Musa, Fatih, Mevlüt, Ramazan, Mehmet, Adem, Hasan(E); Birsin, Melek, Gülsüm, Şeker, Özlem, Hamide, Ebru, Gülistan, Hatice, Sevgi, Serpil, Selma, Hülya, Şenay, Aynur, Mukaddes, Aynur, Selma, Aysel, Nazlı, Handan, Nuray, Sevgi, Özlem, Berna, Hilal, Ayşe, Satt, Bahar, Serap, Güzin, Nimet, Olcay, Fatma, Ümmügülsüm, Sevgi, Elif, Hatice, Arzu, Bahar, Zehra, Nilgün, Fatma, Aynur, Handan, Hülya, Mualla, Rana, Halime(K)*.

Kolayca görüldüğü gibi adlar genel olarak bilinen, eski ve sıkça verilen adlardan oluşmaktadır. Soyut ve yeni adlar birkaç tanesinin dışında fazla görülmemektedir.

"Size adınızı kim verdi?" sorusuna öncelik sırasına göre aşağıdaki cevaplar alındı:

1. Baba
2. Anne
3. Anne ve baba birlikte
4. Büyükbaba
5. Büyükanne
6. Diğerleri

⁷ Burada bazı adaylar soruyu yanıtsız bıraktığından adı veren kişiler sayıca çoktan aza doğru sıralandırılıp verilmiştir.

Görüldüğü üzere burada baba birinci sırada ve anne ikinci sırada yer almaktadır. Bazı adları ve özellikle iki adı olanlarda anne ve baba beraber vermektedir. Anne ve babayı büyükbaba ve büyükanne izlemektedir. Bunları hala, teyze, amca, dayı gibi akrabalar, kardeşler, arkadaşlar, tanıdıklar, doktorlar, hemşire ve ebeler izlemektedir. Bazı adlar ise kurayla verilmektedir. Hocanın verdiği ad ise sadece bir tane.

"Bu adı size neden verdiler?" sorusuna aldığımız cevaplar şöyle: Nedenini bilmeyenler ilk sırada gelmekte ve bunu, adın hoşuna gittiğini, sevildiğini, beğenildiğini belirtenler izlemektedir. Yaşayan ya da ölen aile fertlerinden birinin, bir akrabanın, tanıdığın, arkadaşın adı olduğu için verilen adlar var. Örneğin: *Babaannemin adı olduğu için, babaannemin annesinin adı olduğu için, büyükannemin sevdiği bir arkadaşının adı olduğu için, büyükannemin kardeşi öldüğü sırada doğduğum için, eski bir prensin adı olduğu için, fenerbahçeli Engin'in adı olduğu için, ölen halamın adı, bir akrabanın adı olduğu için, yengemin çok sevdiği bir hemşirenin adı olduğu için, babamın ölen karısının adı olduğu için, amcamın karısının adı olduğu için, dedemin halasının adı olduğu için, babamın çok sevdiği bir arkadaşının adı olduğu için, büyükbabamın sevdiği bir kızın adı olduğu için, küçük yaşta ölen amcamın adı, ölen abimin adı vs.* Bunların dışında başka nedenler de ileri sürülmektedir. Örneğin: *Gerek olduğu için, kardeşlerimin adına uyduğu için, uğurlu olduğu için, anlamı güzel olduğu için, Kuran'da geçtiği için, bana uygun olabileceğini düşündükleri için, tekkede verildiği için, babam bana fındık diyebilmek için (Funda), o günün takvim adı olduğu için, Türk adı olduğu için, Ramazan ayında doğduğum için, tarihi açıdan önemli olduğu için, çok arzu ettikleri için (Arzu), en son kişi olduğum için, o anda akıllarına geldiği için, moda olduğu için, Kurban Bayramında doğduğum için (Bayram), ailenin ilk çocuğu olduğum için, kurada çıktığı için, bana yakıştığı için vs.*

Adların nerede verildiğine ilişkin yöneltilen soruda *ev, cami ve diğer* gibi seçenekler verildi ve aşağıdaki sonuçlara ulaşıldı:

Evde : 117 (% 87)

Camide : —

Diğer : Hastahane: 13 (% 10), bilmiyor: 4 (% 3), nüfus dairesi: 1(% 0,7)

Dikkat edilirse evde verilen adların sayısı ilk sırada yer almakta ve onu hastahane izlemektedir.

"Adınızın ne olmasını isterdiniz?" sorusu için 47(% 35) adaydan aldığımız cevapların tablosu aşağıdaki gibidir:

<u>Adı</u>		<u>İstedığı ad</u>	<u>Neden?</u>
Mürsel	(E)	Ümit	Kulağa hoş geldiği için ve anlamlı
Şakir	(E)	Ayhan	Kulağa hoş geldiği için
Zeki	(E)	Harun	Bana çok harika geldiği için
Hasan	(E)	Muhammed, Alpaslan	Peygamberimizin ve Türk büyüğümüzün adı olduğu için
Murat	(E)	Altan	Moda olduğu için
Ersin	(E)	Kaan Bahadır	Seviyorum
Arzu	(K)	Kardelen	Kulağa hoş geldiği için
Mukaddes	(K)	Duygu, Dilara	Kulağa hoş geldiği için
Elvan	(K)	Gözde, Gizem, Yazgülü	Kulağa hoş geldiği için
Melek	(K)	Bahar	Kulağa hoş geliyor, seviyorum
Hatice	(K)	Aşkın	Kulağa hoş geldiği için
Sevgi	(K)	Merve	Sevdiğim ve kulağa hoş geldiği için
Gülsüm	(K)	Merve, Betül	Hoş adlar olduğu için
Handan	(K)	Burçin	Hoş, güzel ve ender bir ad
Hatice	(K)	Aybüke, Buhara	Çok hoşuma gidiyor
Ebru	(K)	Tuğba	Çok hoşuma gittiği için
Hatice	(K)	Elif	Çok hoşuma gittiği için
Nuray	(K)	Selin	Hoşuma gittiği için
Sevgi	(K)	Banu	Hoşuma gittiği için
Özlem	(K)	Fulya	Hoşuma gittiği için
Hilal	(K)	Buket	Hoşuma gittiği için
Şenay	(K)	Seçil	Hoşuma gittiği için
Şule	(K)	Aşkın	Hoşuma gittiği için
Aynur	(K)	Betül	Çok sevdiğim için
Firdevs	(K)	Damla	Çok sevdiğim için
Firdevs	(K)	Özlem	Sevdiğim için
Suna	(K)	Dicle, Mehtap	Sevdiğim için
Ümmügülsüm	(K)	Vildan	Sevdiğim için
Serap	(K)	Songül	Sevdiğim için
Kezban	(K)	Nilüfer, Yasemin	Çiçek isimlerini çok severim
Hülya	(K)	Hatice	Çok seviyorum, özellikle dini niteliği olduğu için
Şeker	(K)	Fatoş	Beğeniyorum
Nilgün	(K)	Aşkın	Beğeniyorum ve nadir bir ad
Gülistan	(K)	Özlem	Diğer adım Özlem olduğu için
Berrin	(K)	Begüm, Damla	Eski olmadığı için beğeniyorum
Handan	(K)	Tuğçe	Moda olduğu için
Zehra	(K)	Umut	Umut hayatın en kısa anlatımı
Satı	(K)	Zeynep	Kutsal olduğu için ve kulağa hoş geldiği için
Hülya	(K)	Yaprak	Yeşilin simgesi olduğu için ve kulağa hoş geliyor
Aysel	(K)	Ezgi, Nazlı	Yok
Aynur	(K)	Güzel bir ad olabilir	Yok

Bu listenin dışında kalan 88 öğrenci (% 65) adının değişmemesinden yana. Adının değişmesini isteyen % 35'lik kısım ise bize, adından memnun olmayanların hiç de sanıldığı kadar az olmadığını göstermektedir. Bu 47 kişiden 11'i erkek, 35'i kızdır. Yeni bir ad almak isteyen adayların beğendikleri adların genellikle yeni, moda olmaları ve kulağa hoş gelmeleri dikkat çekicidir. Adaylar genellikle sevdikleri ve kulağa hoş gelen adları tercih etmektedir. Adından memnun olduğunu dile getirenlerden alıştığı için beğendiğini belirtenler de bulunmaktadır. Bazı adaylar ise hiçbir şey yazmadan boş bırakmıştır.

Diğer bir soruyla, adaylara nasıl çağrıldıkları soruldu. Kendi adıyla hitap edilenlerin oranı % 73, kendi adının dışında bir adla ya da kendi adının değişik biçimleriyle hitap edilenlerin oranı da % 27' dir. % 27'lik oranı oluşturan bu 36 adayın 22'si kız, 14'ü ise erkektir.

Bir kişiye adıyla hitap edilirken hitap edenle hitap edilen arasındaki ilişki, diğer bir anlatımla samimilik derecesi çok önemlidir ve bu ilişkiye göre hitap şekli de değişir. Öyle ki insan kendi adı dışındaki sözcüklerle bile hitap edilebilir. Bu gibi sözcüklerin belli bir sınırı yoktur ve herkes içinden geldiği gibi dile getirebilir. İnsanın kendi adından farklı olan hitap şekilleri genellikle ailede ve arkadaş çevresinde görülür. Bu gibi durumlarda ya belirli küçültme ekleri kullanılır ya ad belirli biçimlerde kısaltılır, ya da addan çok farklı bir sözcükle hitap edilir. Fakat yine de buna belli bir sınır koymak olanaksızdır. Türkçede en yaygın olan ekler genellikle *-iş, -iş, -oş, -öş, -uş, -üş, -o, -ık, -ik, -uk, -ük'tür*. Bu eklerle öncelikle çocuğa karşı duyulan sevgi ve bazen de acıma dile getirir. Bu özellikleri aşağıdaki tablomuzda görmek olanaklı:

<u>Adı</u>		<u>Nasıl hitap ediliyor?</u>
Atilla	(E)	Atış
Mustafa	(E)	Mistik
Ömür Serkan	(E)	Seko
Hakan	(E)	Hako
Ramazan	(E)	Remo
Ramazan	(E)	Rambo
Murat	(E)	Murti
Murat	(E)	Bodygur
İlkhan	(E)	Rambo
Aytaç	(E)	Fındık faresi
Erdal	(E)	Freddy
Selami	(E)	Salami
Kaan Bahadır	(E)	Kaan
İbrahim Hakkı	(E)	Hakkı

Hamide	(K)	Hamiş
Ebru	(K)	Ebuş
Fatma	(K)	Fatoş
Nimet	(K)	Nimoş
Mukaddes	(K)	Muk
Handan	(K)	Handik
Banu	(K)	Banuca
Funda	(K)	Fındık
Firdevs	(K)	Firdes
Handan	(K)	Hande
Gülistan	(K)	Gülbostan
Gülsüm	(K)	Gül
Arzu Bahar	(K)	Arzu
Berrin	(K)	Sarıköz
Elvan	(K)	Sarıköz
Esin	(K)	Cici
Nuray	(K)	Minik
Suna	(K)	Bidi
Zehra	(K)	Civan
Aynur	(K)	Kıvırcık
Nilgün	(K)	Naciye
Özgün	(K)	Neslihan

Görüldüğü üzere *Atiş, Seko, Remo, Hako, Mistik, Murti Hamiş; Nimoş, Fatoş, Ebuş,* ve *Handik* gibi adlar küçültme ekleriyle kısaltılarak yapılmıştır. *Salami; Gülbostan, Firdes, Banuca* ve *Hande* gibi hitablarda adın bir kısmı değiştirilmiştir. İki adı olanlar ya birinci ya da ikinci adıyla hitap edilmekte. *Gülsüm* adında ise sadece adın yarısı alınmıştır. *Neslihan, Freddy Naciye* örneğinde başka adlar ve *Sarıköz, Fındık, Cici, Kıvırcık, Bidi, Minik* ve *Rambo'da* ise başka sözcükler kullanılmıştır. İnsanın kendi adının dışında bir adla hitap edilmesinin birçok nedeni olabilir. Sözgelimi bunlardan biri de göbek adıdır. Çocuk doğduğu zaman verilen göbek adı aile çevresinde bazen nüfusa kayıtlı olan asıl adın yerini almakta ve aileler ya da çocuğun çevresi çocuğa resmi olmayan göbek adıyla hitap etmektedir. Bazen de birçok nedenlerden dolayı çocuğun yakın çevresindeki adıyla resmi adı çok farklı olmaktadır. Örneğin bir tanıdığımın resmi adı Alidir. Köyde *Murat* olarak kaydedilmiş ve daha sonra kasabada resmi olarak *Ali* adı verilmiş. Bu nedenle yakın çevresi ona *Ali* olarak değil *Murat* olarak hitap etmektedir.

Diğer bir soruda, adaylara bir adın nasıl olması gerektiği soruldu ve verilen seçeneklerin tercih sıralaması şöyle:

1. Anlamı iyi olmalı
2. Kulağa hoş gelmeli
3. Kişiyeye uymalı
4. Nadir olmalı
5. Kısa olmalı
6. Moda olmalı

Ayrıca seçeneklerden başka, "başkası ya da herkes beğenmeli, dini özelliği olmalı" gibi öneriler yer almaktadır.

Öğrencilere adlarının anlamını bilip bilmedikleri soruldu ve 113'ü (% 84) evet 22'si (% 16) ise hayır ile cevapladı. Kendi adının anlamını bilmeyenlerin oranı da sanırım dikkate değerdir.

Ailede iki ya da daha fazla adı olan kişilerin olup olmadığı soruldu ve bu soruya % 29'u evet, % 71'i hayır cevabı verdi. Yaptığım araştırmaya göre, birden fazla adın görüldüğü ailelerde çocuğa birden fazla ad verme eğilimi de artmaktadır. Adaylardan % 33'ü birden fazla ada sahip olmak istemekte ve % 67'si ise istememektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse, sosyo-kültürel açıdan eğitim ve ekonomik düzeyleri düşük ailelerden gelen öğrencileri kapsayan bu araştırmada ilginç birtakım sonuçlar elde edilmiştir. Genel olarak bakıldığında çoğunluğun adını beğenmesine rağmen adından memnun olmayanların sayısının da -ki bu oran erkeklerde daha yüksektir- oldukça dikkat çektiği görülmektedir. Öğrenciler daha çok adların anlamına ve kulağa hoş gelmesine önem vermektedir. Ailelerin yapısından dolayı öğrencilerin adları genellikle eski, bilinen alışlagelmiş adlardır. Nitekim anne ve babanın, akrabaların, tanıdıkların vb. adlarının verilmesinin oldukça yaygın olduğu da kolayca görülmektedir. Adının değişmesini isteyen öğrencilerin büyük çoğunluğu anlamlı, sevilen, kulağa hoş gelen, güzel adları tercih etmektedir. Bir kısmı ise adına alıştığı için değiştirmek istememektedir. Çocuğa hitapta çoğunlukla kendi adı kullanılmakta, fakat bunun yanında hiç de az olmayan bir oranda sevgiyi ifade eden hitap şekilleri tercih edilmektedir. Burada da genellikle Türkçede yaygın olan ve adlarda kullanılan küçültme ekleri yer almaktadır. Ayrıca ya adların kısaltılmış şekilleri ya da adlarla hiç ilgisi olmayan adlar ve sözcükler kullanılmaktadır. Adayların büyük çoğunluğu adının anlamını bilmekte ve birden fazla ada sahip olmak istememektedir. Dikkati çeken önemli bir özellik ise adların daha çok baba tarafından verilmesidir.

⁸ Burada her aday birden fazla seçeneği işaretlediğinden yüzdelikleri alınmadı.

Üniversite Öğrencileriyle Adlar Üzerine Bir Anket

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencileri ile mecburi seçmeli ders olarak verilen Türkçe dersini alan öğrencilerle önadlar konusunda yapılan ankette aşağıda belirtilen sonuçlar elde edildi.

Çok farklı yörelerden, sosyo-kültürel açıdan farklı ailelerden ve sosyal sınıflardan gelen yüz öğrencinin anne ve babalarının öğrenim durumu aşağıdaki gibidir:

<u>Babanın öğrenim durumu</u>		<u>Annenin öğrenim durumu</u>	
Okuma yazma bilmiyor	% 3	Okuma yazma bilmiyor	% 13
İlkokul mezunu	% 36	İlkokul mezunu	% 50
Ortaokul mezunu	% 12	Ortaokul mezunu	% 10
Lise mezunu	% 27	Lise mezunu	% 25
Üniversite mezunu	% 27	Üniversite mezunu	% 2

Oranlardan da anlaşıldığı gibi, babaların öğrenim durumunun annelerinkine oranla yüksek olduğu görülmektedir. Üniversite mezunlarının oranı babalarda % 27 iken, annelerde sadece % 2'dir ve okuma yazma bilmeyen annelerin oranı % 13 iken, bu babalarda % 3'tür. Bununla beraber anne ve babalarda ilkokul ilk sırada yer almaktadır.

"Önadınızı beğeniyor musunuz?" sorusunu yüz öğrenciden % 90'ı evet ve % 10'u hayır ile yanıtladı. Adını beğenmeyen on adaydan sekizi kız, ikisi erkek . Böyle olunca kızların erkeklere oranla adlarından daha fazla memnun olmadığı ortaya çıkmaktadır.

"Adınızı beğeniyor musunuz?" sorusuna bazı seçenekler verilerek adı beğenip beğenmeme nedenleri belirlenmeye çalışıldı:

1. Anlamı iyi olduğu için (% 46)
2. Ona alıştığım için (% 27)
3. Güzel olduğu için (kulağa hoş geldiği için) (% 25)
4. Bana uyduğu için (% 20)
5. Çok nadir olduğu için (% 12)
6. Kısa olduğu için (% 7)
7. Moda olduğu için (-)
8. Diğerleri: (% 4)

Görüldüğü üzere anlamı iyi olduğundan dolayı adını beğenenler ilk sırada, adına alıştığını belirtenler ikinci sırada yer almaktadır ve adın moda olması ise bir önem arz etmemektedir. Bunun yanında özel neden belirtenler

de söz konusudur. Örneğin *babam verdiği için, modern olduğu için, Türkçe olduğu için, ilk adıma uyduğu için* gibi.

Türkçede adlar dilde kullanılan sözcüklerden seçilip verilebildiğinden, anlam açısından anlaşılmaktadır. Bu nedenle adlar verilirken anlam oldukça önemsenmektedir. Adına alıştığını belirtenlerin de küçümsenmeyecek derecede olduğu görülmektedir. Ayrıca güzel ve kulağa hoş gelen adlara da büyük bir önem verilmektedir. Özellikle günümüzde bu gibi adlar oldukça tercih edilmektedir.

Adlarını verilen seçeneklere göre değerlendiren adayların adları şöyledir:

Kısa olduğu için:

Akın(E); Arzu, Figen, Özlem, Sevgi, Tuba(K).

Güzel olduğu için:

Ahmet, Bilal, Cengiz, İlkay, Nazım, Niyazi, Talat(E); Arzu, Aslıhan, Deniz, Filiz, Gizem, Gülşah, Hale, Neşe, Nilgün, Özlem, Şebnem, Seda, Tülin, Yasemin(K).

Çok nedir olduğu için:

İlhan, Şenel, Talat(E); Gizem, Gülşah, Hale, Nurya, Raile, Sare, Sezgi, Talat, Zülay(K).

Anlamı iyi olduğu için:

Abidin, Ahmet, Aydın, Bilge, Davut, Hüseyin, İsmail, Kadir, Nazım, Necdet, Osman, Talat, Zekerya(E); Adalet, Arzu(3), Aslıhan, Ayfer, Buket, Canan, Deniz, Derya, Emine, Filiz, Gizem, Gonca, Hale(2), Hilal, Nilgün, Nursel, Özlem(2), Semiha, Şebnem, Seda, Sevgi, Şule, Tuba, Yasemin, Yeşim(K).

Bana uyduğu için:

Bilge, Cemal(E); Arzu, Çiğdem, Ebru, Gizem, Filiz, Meryem, Nezahat, Nursel, Özlem(2), Şebnem, Sevgi, Yasemin, Zülay(K).

Ona alıştığım için:

Adem, Ayhan, İsmail, Necdet, Murat, Sabahattin, Soner, Şahmurad(E); Arzu(E), Aynur, Çiğdem, Demet, Ebru, Fadime, Figen, Filiz, Funda, Hale, Kadriye, Neşe, Nuray, Oya, Sevgi, Ümmüye(K).

Diğerleri:

İsmail (Babam verdiği için), Gönül (Türkçe olduğu için), Asım (İlk adıma uyduğu için).

Kolayca görüldüğü üzere adaylar kendi istekleri doğrultusunda adlarını gruplandırmaktadır. Bir aday için güzel olan bir ad diğeri için ya da bizim için güzel olmayabilir, ya da bir adayın adı aynı anda birden fazla seçenekte görülebilmektedir.

"Adınızı beğeniyor musunuz?" sorusunu olumsuz yanıtlayanlar aşağıdaki seçenekleri işaretlediler:

1. Sıkça rastladığı için	4	(Murat, Fadime, Erol, Hatice)
2. Bana uymadığı için	3	(Filiz, Hatice, Akkız)
3. Güzel olmadığı için	3	(Hatice, Akkız, Hacer, Şebnem)
4. Anlamı iyi olmadığı için		(Songül, Hatice, Songül)
5. Ve diğerleri		(Dinçer, Mustafa, Mürsel, Oğuz)

Adaylar sıkça rastlanan, güzel, anlamlı olmayan ve kendisine uymayan adları beğenmemektedir.

Seçenekler dışında ileri sürülen beğenmeme nedenleri ise kulağa hoş gelmeme ve söylenmesinin zor olmasıdır.

Adını beğenmeyen adayların anne ve babalarının genellikle ilkokul ya da ortaokul mezunu olduğu görülmektedir.

Adını beğenmeyen adaylara ayrıca "Bu adı size neden verdiler?, Adınızın ne olmasını isterdiniz? , Neden?" gibi sorular yöneltildi:

Adı		Bu adı size neden verdiler?	Adınızın ne olmasını isterdiniz?	Neden?
Murat	(E)	Güzel buldukları için	<i>Yasin</i>	Sevdiğim bir isim
Erol	(E)		<i>Atila</i>	Güzel bir isim ve çok sevdiğim arkadaşımın ismi olduğu için
Fadime	(K)	Büyükbabamın annesinin adı olduğu için	<i>Nilüfer</i>	Anlamı çok güzel kulağa hoş geliyor
Hatice	(K)	Doğduğumda büyükbabamın annesi öldüğü için	<i>Aybüke</i>	Güzel ve Türkçe olduğu için
Hatice	(K)	Babaannemin anneannesi-nin adı olduğu için	<i>Esra</i>	Güzel olduğu için
Akkız	(K)	Doğduğumda büyükannem çok çok hasta ve ölmek üzere olduğu için	<i>Ayla veya Doruk</i>	Anlamı hoşuma gidiyor
Songül	(K)	Kız çocuğunun fazla oluşundan	Daha güzel ve anlamlı olabilir	
Şebnem	(K)		<i>Beril</i>	Kulağa hoş geliyor ve anlamı güzel

Filiz	(K)	O yıl moda olduğu için	Belli bir isim hatıramda yok	Ad bireyin kişilik yapısına uymalıdır, sonradan değiştirilmeli
-------	-----	------------------------	------------------------------	--

Dikkat edileceği gibi beğenilmeyen adlarda geleneksel alışkanlıklar hemen göze çarpmaktadır. Bir kişinin adını verme ilk sırada gelmektedir. Yani ad verilirken akraba ve tanıdık adlarının, ya da bunun dışında herhangi bir kişiye göre adlandırılmasının çocuğun hoşuna gitmediğini göstermektedir. Örneğin geleneksel alışkanlıktan dolayı son kız çocuğa *Songül* adının verilmesi çocuğun hoşuna gitmemektedir. Öyle ki bir aday babaannesi tarafından kendisine verilen ve babaannesinin kendi adı olan *Döndü* adını değiştirip *Gizem* yapmıştır.

Annesi ve babası üniversite ya da lise mezunu olan öğrencilerin adları şöyledir: *İsmail, Osman, Akın, İlhan Abidin, Ali, Ahmet, Erol, Bilge, Bilal, Şahmurad, Davut, Hazım Levent, Soner, Salih, Sabahattin(E); Filiz, Canan, Aslıhan, Gonca, Yasemin, Figen, Ebru, Şebnem, Pınar, Demet, Arzu, Gülşah, Akın, Şenel, Semiha, Sevgi, Tuba, Yeşim, Hale, Buket, Özlem, Ebru, Nuran, Şebnem, Arzu, Çiğdem, Özlem, Sea(K)*. Yakından bakıldığında bu grupta yeni adların daha fazla olduğu hemen dikkat çekmektedir.

Anne ve babası en fazla ortaokul mezunu olan öğrencilerin adları şunlardır:

Aydın, İsmail, Ayhan, Cemal, İlkay, Murat, Kadir, Adem, Nazım, Niyazi, Murat, Necdet, Cengiz, Zekerya, Talat, Hüseyin, İsmail(E); Hale, Nursel, Fadime, Şule, Nezahat, Nurya, Aynur, Gizem, Zülai, Raile, Ümmiye, Ayfer, Hatice, Adalet, Sare, Tülin, Gönül, Fadime, Songül, Nilgün, Emine, Filiz, Sezgi, Hatice, Akkız, Hacer, Derya, Funda(K).

Anne ve babası en az lise mezunu olan adayların adları *Abidin, Ahmet, Ali, Kadriye* ve *Semiha* gibi bilinen eski geleneksel adların varlığına karşın, *Bilge, Erol, Akın, Canan, Gonca, Demet, Özlem, Tuba* gibi yeni, moda, öztürkçe ve soyut adlardan oluşmaktadır. Anne ve babası en fazla ortaokul mezunu olan adayların adlarında yine *İsmail, Cemal, Murat, Adem, Fadime, Hatice, Akkız, Hacer* gibi alışılmış, eski geleneksel adların yanında, *Gönül, Funda, Filiz, Sezgi, Tülin* gibi yeni ve soyut adlarla da karşılaşılacaktır.

Adaylara adın kimin tarafından verildiği soruldu ve verilen cevaplara göre sıralama şöyledir:

⁹ Burada adları veren kişiler yüzdelik oranlarına göre değil, sayıca en çok olandan en az doğru sıralanmıştır.

1. Baba
2. Anne
3. Anne ve baba birlikte
4. Büyükbaba
5. Büyükanne
6. Diğerleri

Görüldüğü üzere anne ve baba ilk iki sırayı almakta ve daha sonra ise büyükbaba ve büyükanne gelmektedir. Bunları anne ve babanın ortaklaşa verdikleri adlar izlemekte ve daha sonra hala, teyze, amca, dayı, enişte, yenge gibi akrabalar, tanıdıklar, doktorlar vs. gelmektedir. Hatta birkaç kişinin ortaklaşa verdikleri ya da kurayla seçip verdikleri adlar da bulunmaktadır. Bunun yanında adını kimin verdiğini bilmeyen adaylar bile bulunmaktadır.

Adın verilmiş nedenini bilmeyenler ilk sırada gelmektedir, ikinci sırada bir kişiye göre adlandırma yer almaktadır. Burada anne, baba, büyükanne, büyükbaba, dayı, amca, hala, teyze, yenge, tanıdık, arkadaş, sevilen ve saygı duyulan kişiler söz konusudur. Örneğin: *Ölmüş halamın adı olduğu için, ben doğmadan iki ay önce ölen dedemin adı, babaannemin adı olduğu için, dedemin adı olduğu için(3), babaannemin anesinin adı olduğu için, anneannemin adı olduğu için, dedemin babasının adı olduğu için, büyükbabamın annesinin adı olduğu için, savaşta ölen dayılarımdan birinin adı olduğu için, bir büyüğün adı olduğu için, ölen teyzemin adı olduğu için, doğduğum sırada büyükbabamın annesi öldüğü için, doğumdan birkaç gün sonra ölen amcamın adı, babamın adı olduğu için, ben doğmadan kısa bir süre önce ölen yakınımızın adı, türkücü Nezahat Bayram' ın adı olduğu için, doktor hanım kendi adını vermiş, sevdikleri birinin adı, çok sevdiği bir arkadaşının adı, çok sevdiği bir arkadaşının ölümü nedeniyle, Cengiz Han'dan dolayı, bir film kahramanının adı.* Diğer bir neden ise adın verilenlerce çok sevilmesi, beğenilmesi ve hoşça gitmesidir. Bunların dışındaki nedenler şunlardır: *İçinde aydınlık, ışık anlamını veren nur kelimesi olduğu için (Nursel), diğer kardeşlerimin adıyla uyumundan dolayı, anlam açısından bana uyduğu için, büyükannem istediği için, anlamı güzel olduğu için (Canan), annemin soyadı olduğu için, üç erkek çocuktan sonra kız çocuğu istediği için (Arzu), kendi çocukları yokmuş ve çiçekleri çok seviyormuş, onu uygun gördükleri için, o zaman moda olduğu için etkileşimden, manevi bir anlamı olduğu için, kız çocukların fazla oluşundan (Songül), son kız çocuğu olduğum için (Songül), ailemin kız çocuğunu çok istemelerinden dolayı (on yıl aradan sonra doğmuşum) (Özlem), kurayla çekildiği için, babam Kıbrıs hareketinde karar verdiği için (Hilal), herhangi bir nedeni yok vs.*

"Bu adı size nerede verdiler?" sorusuna verilen cevaplar sırayla şöyle:

1. Evde (%88)
2. Hastahanedede (% 10)
3. Bilmiyor (% 2)

"Adınızın ne olmasını isterdiniz?" sorusu aşağıdaki gibi cevaplandırıldı

Adı		İstediği ad	Neden?
Erol	(E)	Atila	Güzel bir isim ve çok sevdiğim bir arkadaşımın adı
Hazım Levent	(E)	Kürşat, Korkut	Daha çok hoşuma gidiyor ve tarihi bir nitelik taşıyor
Murat	(E)	Yasin	Sevdiğim bir isim
Ayhan	(E)	Abdullah	Sevdiğim için
Cengiz	(E)	Tolga, Kerem	Bu adları sevdiğim için
Akın	(E)	Hakan	Moda olduğu için
Meryem	(K)	Gönül	Kulağa çok hoş geldiği için
Ayfer	(K)	Neslişah	Kulağa hoş geliyor, anlamı iyi
Kadriye	(K)	İrem	Kulağa hoş geliyor, hoşuma gidiyor
Özlem	(K)	Melisa	Özel bir anısı olduğu için, kulağa hoş geldiği için
Fadime	(K)	Nilüfer	Anlamı güzel ve kulağa hoş geliyor
Şenel	(K)	Hazal	Anlamlı ve seviyorum
Figen	(K)	Büşra	Anlamını beğeniyorum
Yasemin	(K)	Hazan	Hoşuma gidiyor
Aynur	(K)	Beyza	Çünkü seviyorum
Hatice	(K)	Esra	Güzel olduğu için
Oya	(K)	Selin, Melisa	Daha değişik ve yeni olduğu için
Meryem	(K)	Tuba	Doğduğumda Tuba'ydı
Fadime	(K)	Fatma	Daha kolay söyleniyor

Adaylardan 19'u (% 19) adının değişmesinden yana. Bunlardan 13'ü kız, 6'sı erkek. Dolayısıyla kızlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Beğenilen adlar arasında, kulağa hoş gelen, güzel, sevilen ve anlamlı olanlar tercih nedeni olmaktadır.

Adından memnun olduğunu belirten adaylar ise şu nedenleri ileri sürmektedir: *Adımı seviyorum, adımı beğeniyorum, adımı beğeniyorum ama Türkçe isim olsaydı daha iyi olurdu(Şule), hiç düşünmedim, adımdan memnunum, adımdan başka bir ad düşünemiyorum, değişik bir ad istemem hem çok fazla kişide yok hem de adıma çok alıştım, yine Neşe olmasını isterdim, adımla doğdum, yaşadım, onunla ölmek istiyorum, ismin ne önemi*

var, bugüne kadar bunu hiç düşünmemiştim, düşünmedim çünkü kendi kendime isim koyma imkanım olmadığı için, başka bir ad düşünmüyorum çünkü bu adla anılmaya çağrılmaya alıştım, memnunum çünkü duygusal olduğum için bana uyuyor, alıştığım için seviyorum, adımdan memnunum çünkü bana yakıştığına inanıyorum, memnunum çünkü çok seviyorum ve denize de bayılıyorum, onu huzur verici buluyorum.

Ayrıca adaylara nasıl hitap edildikleri soruldu ve 85 adayın (% 85) kendi adıyla, geri kalanının ise (% 15) kendi adının değişik biçimleriyle ya da adının dışında bir sözcükle hitap edildikleri öğrenildi. Bunların da dokuzu kız, altısı erkeklerden oluşmaktadır:

<u>Adı</u>		<u>Nasıl hitap ediliyor?</u>
Murat	(E)	Murti
Necdet	(E)	Neco
Zekerya	(E)	Zeki
Salih Tamer	(E)	Tamer
Hazım Levent	(E)	Levent
Soner	(E)	Son çocuk
Ebru	(K)	Ebuş
Tülin	(K)	Tülüş
Kadriye	(K)	Kadiş
Hatice	(K)	Hatçe
Fadime	(K)	Fatoş, Fatma
Yasemin	(K)	Yase, Yasmin
Ebru Nuran	(K)	Kalimero
Emine Gamze	(K)	Kamze
Hilal	(K)	Nilay, Hilay

Şüphesiz bir kişiye hitap edilirken, hitap eden ile hitap edilen arasındaki yakınlık derecesi çok önemlidir ve hitap şekli buna göre farklılıklar gösterir. Burada görüldüğü üzere *Murat* > *Murti*, *Yasemin* > *Yase*, *Gamze* > *Kamze* gibi adlar biraz değişikliğe uğramakta, *Necdet* > *Neco*, *Fatma* > *Fatoş*, *Ebru* > *Ebuş*, *Tülin* > *Tülüş* gibi adlar küçültme ekleriyle (-iş, -iş, -uş, -üş, -oş, -ös, -o) yapılmakta, ya da *Nuran* > *Kalimero*, *Soner* > *Son çocuk* gibi adlar kendilerinden çok farklı sözcüklerle kullanılmaktadır. Birden fazla adı olanlar ise ya birinci ya da ikinci adı ile hitap edilmektedir. Ayrıca ülkemizde sıkça rastlanan bir olay da kişinin herhangi bir nedenden dolayı (Örneğin göbek adı) asıl adı yerine başka bir adla bilinmesidir. Sözelimi asıl adı olan *Pınar* yerine *Hatay* ve *Ali* yerine *Murat* olarak bilinmekte ve böyle hitap edilmektedir.

Adaylara bir adın nasıl olması gerektiği soruldu ve tercih sıralamasına göre aşağıdaki tablo oluştu:

1. Anlamı iyi olmalı
2. Kulağa hoş gelmeli
3. Kişiyeye uymalı
4. Nadir olmalı
5. Kısa olmalı
6. Moda olmalı

Buna göre, anlamı iyi olan ve kulağa hoş gelen adlar ilk sıralarda gelmektedir. Bu seçenekler dışında şunlar önerilmektedir: *Herkes kendi adını kendisi koymalı, kişiyi bir toplulukta küçük düşürecek, rencide edecek bir ad olmamalı çünkü çevremde bu tür adlarla çok karşılaşım, kişilik gelişimi için olumsuz etkilerini de gözledim, bütün oluşturmali, bilinmeli, eski Türk isimlerinden olmalı.*

Adaylara, adlarının anlamını bilip bilmedikleri soruldu ve % 5'nin anlamı bilmediği ortaya çıktı, Yani anlamını bilen adayların oranı oldukça yüksek (% 95).

Ailede iki ya da daha fazla adı olan kişilerin bulunup bulunmadığı sorusuna % 71 hayır, % 29 evet ile cevap verdi. Birden fazla adın verildiği ailelerde iki adlılık da sık görülmektedir. Ayrıca adaylardan % 30'u birden fazla adının olmasını istemektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse, Türkiye'nin çeşitli yörelerinden ve sosyo-kültürel açıdan farklı ailelerden gelen adayların büyük çoğunluğunun adını beğenmesine karşın, adını beğenmeyenlerin ya da ona alıştığı için beğenenlerin oranının da oldukça dikkat çekici olduğu ve adından memnun olmayanların çoğunluğunu kızların oluşturduğu görülmektedir. Adaylar, özellikle anlamı iyi olan, güzel ve kulağa hoş gelen adları tercih etmektedir. Sık rastlanan, güzel ve anlamlı olmayan, kendisine uymayan ve ebeveynin geleneklere uygun şekilde verdikleri adlar beğenilmemektedir.

Adların verilişinde ilk sırada baba, ikinci sırada anne gelmektedir. Adın veriliş nedenleri arasında, kişilere göre adlandırma oldukça dikkat çekicidir. Adların çoğunluğu evde verilmekte, adayların küçümsenmeyecek bir oranı ve özellikle kızlar kendi adından memnun olmadığını belirterek başka adlarla yani beğenilen, sevilen, güzel, kulağa hoş gelen adlarla adlandırılmasını istemektedir. Hitaplarda çoğunlukla kendi adı kullanılmakla

¹⁰ Adaylar burada birden fazla seçeneği işaretlediklerinden tercihler sayıca en çoktan en aza doğru sıralandırılmıştır.

beraber, kısaltılmış ve küçültme ekleriyle yapılmış adlar ile addan çok farklı sözcüklerle hitap edilmektedir.

Ortaöğretimde ve üniversitedeki öğrencilerle yapılan bu anketler karşılaştırılıp değerlendirildiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Ortaöğretimdeki Öğrenciler	Üniversitedeki Öğrenciler
Anne ve babaların öğrenim düzeyi daha düşük	Anne ve babaların öğrenim düzeyi daha yüksek
Anne ve babaların çoğunluğu ilkokul mezunu	Anne ve babaların çoğunluğu ilkokul mezunu
Babaların eğitim düzeyi daha yüksek	Babaların eğitim düzeyi daha yüksek
Annelerde ilkokul mezunu olanların oranı daha fazla	Annelerde ilkokul mezunu olanların oranı daha fazla
Adını beğenenler büyük bir çoğunluğu oluşturmakta (% 92)	Adını beğenenler büyük bir çoğunluğu oluşturmakta (% 90)
Az da olsa adını beğenmeyen belli bir oran var(% 8)	Az da olsa adını beğenmeyen belli bir oran var (% 10)
Adını beğenenler(% 92) ile beğenmeyenlerin oranı (% 8) her iki grupta yaklaşık olarak aynı	Adını beğenenler(% 90) ile beğenmeyenlerin oran (%10) her iki grupta aynı
Adını beğenmeyenler arasında erkekler çoğunluğu oluşturmakta	Adını beğenmeyenler arasında kızlar çoğunluğu oluşturmakta
Adını beğenmedeki kriterler her iki grupta da yaklaşık olarak aynı	Adını beğenmedeki kriterler her iki grupta da yaklaşık olarak aynı
Tercih sırasına göre öncelikle anlamı iyi olan adlar beğenilmekte ve bunu sırayla	Tercih sırasına göre öncelikle sıkça rastlanan adlar beğenilmekte ve bunu anlamı iyi olan,

güzel, kulağa hoş gelen, alışılan, nadir olan, kişiye uyan ve moda olan adlar izlemekte

alışılan, güzel, kulağa hoş gelen, kişiye uyan, çok nadir, kısa olan adlar izlemekte

Beğenilmeyen adlarda anlamı iyi olmayanlar ilk sırada yer almakta ve bunu sırayla eski olan, sıkça rastlanan, kişiye uymayan ve uzun adlar izlemekte

Beğenilmeyen adlarda sıkça rastlananlar yer almakta ve bunu güzel kişiye uymayan ve anlamı iyi olmayan adlar izlemekte

Beğenilmeyen adların başında akraba ve tanıdık adları gelmekte

Beğenilmeyen adların başında akraba ve tanıdık adları gelmekte

Adların çoğu bilinen eski adlardan oluşmakta, yeni ve soyut olanlar fazla görülmemekte

Bilinen eski adların yanında yeni adlar da yer almakta

Eğitim düzeyi düşük ailelerde daha çok bilinen eski adlar verilmekte

Eğitim düzeyi düşük ailelerde daha çok bilinen eski adlar verilmekte

Annesi ve babası lise ya da üniversite mezunu olan adaylarda yeni adlar da yer almakta

Annesi ve babası lise ya da üniversite mezunu olan adaylarda yeni ve soyut adlar daha fazla

Eğitim düzeyi yükseldikçe yeni, soyut ve moda olan adlar verilmekte

Eğitim düzeyi yükseldikçe yeni, soyut ve moda olan adlar verilmekte

Çocuğa adı verenlerin başında baba gelmekte ve bunu sırayla anne ve baba birlikte, büyükbaba, büyükanne ve diğerleri izlemekte

Çocuğa adı verenlerin başında baba gelmekte ve bunu sırayla anne ve baba birlikte, büyükbaba ve diğerleri izlemekte

Adın kendisine neden verildiğini bilmeyen adaylar ilk sırada gelmekte

Adın kendisine neden verildiğini bilmeyen adaylar ilk sırada gelmekte

Adların büyük bir çoğunluğu evde verilmiştir(% 87) Bunu hastahane izlemekte(% 10)

Adların büyük bir çoğunluğu evde verilmiştir(% 88) Bunu hastahane izlemekte(% 10)

Büyük bir çoğunluk adının değişmemesinden yana(% 65)

Büyük bir çoğunluk adının değişmemesinden yana (% 81)

Adının değişmesinden yana olanların oranı

Adının değişmesinden yana olanların oranı

daha az, ancak önemsenmeyecek gibi değildir. Bu oran üniversite öğrencilerine göre daha fazla (% 35)	daha az, ancak önemsenmeyecek gibi değildir. Bu oran ortaöğretimdeki öğrencilere göre daha az (% 19)
Adının değişmesinden yana olanlarda kızlar büyük çoğunluğu oluşturmaktadır	Adının değişmesinden yana olanlarda kızlar büyük çoğunluğu oluşturmaktadır
Yeni bir ad isteyenler genellikle yeni, moda olan ve kulağa hoş gelen adları istemektedir	Yeni bir ad isteyenler genellikle kulağa hoş gelen, güzel, sevilen ve anlamlı olanları istemektedir
Adayların büyük çoğunluğu kendi adıyla hitap edilmekte (% 73)	Adayların büyük çoğunluğu kendi adıyla hitap edilmekte (% 85)
Hitapta küçültme ekleri ya da başka adlar veya sözcükler de kullanılmaktadır	Hitapta küçültme ekleri ya da başka adlar veya sözcükler de kullanılmaktadır
Adaylar tercih sıralamasına göre bir adın anlamı iyi, kulağa hoş gelmesi, kişiye uyması, nadir, kısa ve moda olması gerektiğini belirtmektedir	Adaylar tercih sıralamasına göre bir adın anlamı iyi, kulağa hoş gelmesi, kişiye uyması, nadir, kısa ve moda olması gerektiğini belirtmektedir
Büyük bir çoğunluğu(% 84) adının anlamını bilmekte, az orandaki (% 16) aday ise bilmemekte. Ancak bunların oranı dikkate değer	Büyük bir çoğunluğu(% 95) adının anlamını bilmekte, az orandaki (% 5) aday ise bilmemekte. Bunların oranı diğer gruba göre daha az
Ailelerde iki ya da daha fazla adı olanların oranı % 29, olmayanların oranı % 71	Ailelerde iki ya da daha fazla adı olanların oranı % 29, olmayanların oranı % 71
Birden fazla adın verildiği ailelerde ikinci bir ad verme eğilimi daha fazladır	Birden fazla adın verildiği ailelerde ikinci bir ad verme eğilimi daha fazladır
Adayların % 67'si birden fazla ad istememekte % 33'ü ise istemektedir	Adayların % 70'i birden fazla ad istememekte % 30'u ise istemektedir

Ortaöğretim ve üniversitedeki öğrencilerle adlara ilişkin yapılan bu anketin yukarıda yapılan detaylı karşılaştırmasına yakından bakıldığında, elde edilen sonuçları iki ana grupta toplamak olanaklıdır. Bunlardan ilk ve en büyük grubu benzerlikler, diğerini ise farklılıklar oluşturmaktadır. Elde

edilen benzerlikler şunlardan oluşmaktadır: Anne ve babaların çoğunluğu ilkokul mezunu. Babaların eğitim düzeyi daha yüksek ve annelerde ilkokul mezunu olanların oranı daha fazla. Adını beğenenler büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Ancak az da olsa adını beğenmeyen belli bir oran bulunmaktadır. Adını beğenen ile beğenmeyenlerin oranı ile adını beğenmedeki kriterler her iki grupta da yaklaşık olarak aynı. Beğenilmeyen adların başında akraba ve tanıdık adları gelmekte. Eğitim düzeyi düşük ailelerde daha çok bilinen eski adlar verilmekte, ancak annesi ve babası lise ya da üniversite mezunu olan adaylarda yeni ve soyut adlar daha fazla. Çocuğa adı verenlerin başında baba gelmekte ve bunu sırayla anne ve baba birlikte, büyükbaba, büyükanne ve diğerleri izlemektedir. Adın kendisine neden verildiğini bilmeyen adaylar ilk sırada gelmekte. Adların büyük bir çoğunluğu evde verilmektedir. Büyük bir çoğunluk adının değişmemesinden yana ve adının değişmesinden yana olanların oranı daha az. Adının değişmesinden yana olanlarda kızlar büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Adayların büyük çoğunluğu kendi adıyla hitap edilmekte ve hitapta küçültme ekleri ya da başka adlar veya sözcükler kullanılmaktadır. Adaylar tercih sıralamasına göre bir adın anlamı iyi, kulağa hoş gelen, kişiye uyan, nadir, kısa ve moda olması gerektiğini belirtmektedir ve büyük bir çoğunluğu adının anlamını bilmektedir. Ailelerde iki ya da daha fazla adı olanların oranı, bir adı olanlara göre daha az. Dolayısıyla bir adı olanlar çoğunluktadır. Birden fazla adın verildiği ailelerde ikinci bir ad verme eğilimi daha fazla. Adayların büyük bir çoğunluğu birden fazla ad istememekte, ancak birden fazla ad isteyenlerin oranında dikkate değer. Ortaya çıkan farklılıklar ise şunlardır: Ortaöğretimdeki öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim düzeyi daha düşükken, üniversite öğrencilerinin anne ve babalarının öğrenim düzeyi daha yüksek. Ortaöğretimde adını beğenmeyenler arasında erkekler çoğunluğu oluştururken, üniversitede kızlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Birinci grup tercih sırasına göre öncelikle anlamı iyi olan adları beğenmekte ve bunu sırayla güzel, kulağa hoş gelen, alışılan, nadir, kişiye uyan ve moda olan adlar izlemekte, ikinci grup ise tercih sırasına göre öncelikle sıkça rastlanan adları beğenmekte ve bunu anlamı iyi olan, alışılan, güzel, kulağa hoş gelen, kişiye uyan, çok nadir ve kısa olan adlar izlemektedir. Birinci grupta beğenilmeyen adlarda anlamı iyi olmayanlar ilk sırada yer almakta ve bunu sırayla eski olan, sıkça rastlanan kişiye uymayan, uzun adlar izlemekte, ikinci grupta ise sıkça rastlananlar ilk sırada gelmekte ve bunu güzel olmayan, kişiye uymayan ve anlamı iyi olmayan adlar izlemektedir. Ortaöğretimdeki öğrencilerde adların çoğu bilinen eski adlardan oluşmakta, yeni ve soyut anlamlı olanlar fazla görülmemekte, diğerlerinde ise bilinen eski adların yanında yeni ve soyut anlamlılar da yer almaktadır. Birinci gruptaki adaylar yeni bir ad olarak

genellikle yeni, moda olan ve kulağa hoş gelen adları tercih ederken, ikinci gruptakiler kulağa hoş gelen, güzel, sevilen ve anlamlı olanları tercih etmektedir.

Ortaöğretim ve üniversitedeki öğrencilerle adlara ilişkin yapılan bu ankette elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında, her iki gruptaki adaylarda küçük bazı farklılıkların yanında, benzer özelliklerin oldukça fazla olduğu ve her iki gruptaki verilerin yaklaşık olarak aynı olduğu gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak, yaşamımızda önemli bir yer edinen, güncel özelliklerini her zaman koruyan ve gelecekte de koruyacak olan önelara gereken ilginin gösterilerek kapsamlı çalışmaların yapılmasının büyük bir önem taşıdığı kanısındayım.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1982): *Her Yönüyle Dil*, Cilt: 3, Ankara.
- Başgöz, İlhan (1976): İnsan Adları ve Toplum, *Türk Dili*, No: 294, s.164-170.
- Conrad, Rudi (Hrsg.)(1981) : *Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher Termini*, Leipzig.
- Erol, Aydil (1992): *Şarkılarla Şiirlerle Türkülerle ve Tarihi Örneklerle Adlarımız*.
- İnan, Abdülkadir (1957/58) : İslamdan Sonra Türkçe Adlar, *Türk Dili*, Cilt: 3, s. 490-494.
- Noyan, Bedri (1983) : Advermede Gelenekler, *Türk Kültürü*, Sayı:246, s.638-653.
- Râsony, Lâslo (1964) : Türk Özel Adlarının Kaynakları, *Türkoloji*, Cilt: 1, Sayı:1, s.71-101.
- Seibicke, Wilfried (1982) : *Die Personennamen im Deutschen*, Berlin.
- Ülkütaşır, M. Şakir(1963) : Türklerde Adverme ile ilgili Adet ve İnanmalar, *Türk Kültürü*, Sayı: 10, s. 7-12.
- Ulrich, Winfried(1972): *Wörterbuch linguistische Grundbegriffe*, Kiel.
- Zengin, Dursun (1994) : *Deutsche und Türkische Vornamen. Ein Beitrag zur kontrastiven Vornamenforschung*, DTCF, Ankara. (Doktora Tezi)